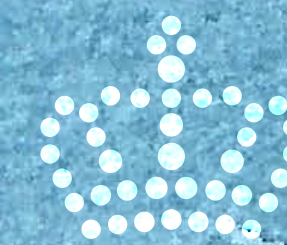

Viden fra VISO

VISO

Den nationale Videns- og
Specialrådgivningsorganisation

**Social- og
Boligstyrelsen**

Tidlig opsporing og styrket håndtering af sager om fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb mod børn

Et dialogmateriale

Tidlig opsporing og håndtering af vold og seksuelle overgreb mod børn

Mange af de børn og unge, der er udsat for psykisk eller fysisk vold eller seksuelle overgreb, opspores aldrig eller først, lang tid efter at overgrebet har fundet sted.

Det betyder, at en gruppe af børn og unge over længere tid går alene med belastende hændelser og erfaringer uden at have talt med nogen og uden at have fået hjælp.

Samtidig oplever mange børn og unge, der har været udsat for vold eller seksuelle overgreb, at selve håndteringen af sagen føles overvældende og ubehagelig.

Inspiration til styrket praksis

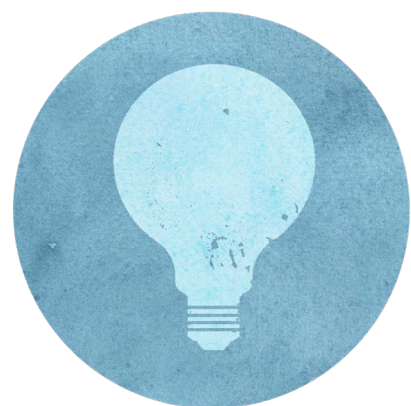
Med udgangspunkt i børn og unges egne fortællinger om at have været udsat for overgreb og at have fortalt om det præsenteres her et bud på god praksis ift. opsporing og håndtering af denne type sager.

I første del arbejder vi med den tidlige opsporing af fysisk og psykisk vold og seksuelle overgreb, mens vi i anden del sætter fokus på styrket håndtering af disse sager.

Opsporing

Inspiration til god praksis, case og refleksionsspørgsmål

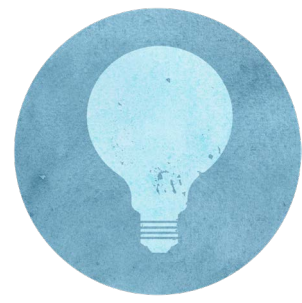
I det følgende vil I se en række slides med inspiration til god praksis, når det gælder tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

I vil herefter se en case om Anna, der er et bud på god praksis, når det gælder opsporing af vold og seksuelle overgreb mod børn. I vil også møde udsagn fra børn og unge, der har været igennem en erkendelsesproces og har haft en sag om vold eller seksuelle overgreb.

Undervejs bliver I opfordret til at drøfte jeres egen praksis i lignende situationer.

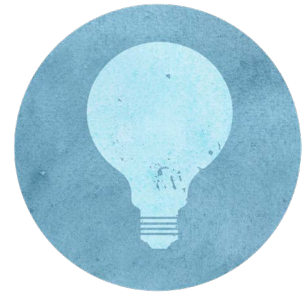
Spørg ind, og giv tid

Det fremmer opsporing af overgreb, at der er tillidsfulde relationer til stede i barnets eller den unges liv og muligheder for at betro sig.

Når børn og unge er i mistrivsel, kan der være en risiko for, at de har været eller er udsat for overgreb. Det er derfor vigtigt at arbejde bevidst med kontakt og samvær med denne gruppe, det vil sige at invitere til og skabe mulighed for betroelse ved at spørge ind til barnets eller den unges livsarenaer.

Børn og unges erkendelse af at have været udsat for overgreb er ofte en lang proces, som kræver, at nogen gentagne gange spørger ind til barnets eller den unges trivsel og hverdagsliv. Opsporing af overgreb kræver, at man er tålmodig og giver det tid med respekt for barnets eller den unges signaler og grænser.

Lyt og bekræft – og vær opmærksom på bekymringer

Det er vigtigt at give plads og lytte til barnets eller den unges oplevelser, herunder bekræfte barnet eller den unge i, at det er vigtigt at bede om hjælp, hvis man har det svært.

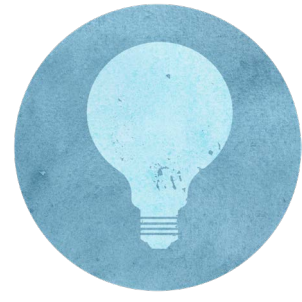
Vær opmærksom på, at barnets eller den unges oplevelse ofte rummer komplekse følelser såsom loyalitetskonflikt, skyld, skam, frygt for konsekvenser og kontroltab.

Det er særlig vigtigt at rumme, anerkende og tro på barnets eller den unges fortælling, det vil sige undlade at give udtryk for skepsis eller mistro.

Husk at bekræfte barnet eller den unge i, at det var rigtigt at fortælle det til en voksen. Vær også opmærksom på barnets eller den unges bekymringer, tag dem alvorligt, og hjælp barnet eller den unge til at finde veje i forhold til bekymringerne.

Vær opmærksom på, at barnets eller den unges fortælling om mistrivsel kan rumme flere lag. Det er derfor vigtigt at blive ved med at være nysgerrig, ift. hvad der ligger bag adfærden.

Generelle og specifikke spørgsmål

For nogle børn og unge fremmer det deres erkendelse og dermed opsporingen af overgreb at blive spurgt direkte, om de har været udsat for overgreb. For andre er det vigtigt, at kontakten også rummer en generel interesse og snak om 'ufarlige' emner.

Det er altid en faglig vurdering, hvornår kontakten til barnet eller den unge kan bære, at man stiller direkte spørgsmål om overgreb.

Denne vurdering hænger også sammen med konteksten: Hvor alvorlig mistvivlen er, hvor stærk en mistanke man har, og hvilken rolle man har i forhold til barnet.

Case: Anna

Vi møder:

- Anna, 12 år
- Laura, pædagog i Annas klubtilbud.

Baggrundsviden om Anna

Anna er 12 år og bor sammen med sin mor.

De flyttede til kommunen for et år siden. Anna startede i den lokale folkeskole og blev meldt ind i ungdomsklubben efter sommerferien.

Pædagogen Laura har haft fokus på Anna hen over efteråret. Hun synes, at Anna viser tegn på begyndende mistroivsel. Hendes fremmøde er ustabil, og hendes relationer til klassekammeraterne er skrøbelige.

Hun virker sjældent rigtig glad og flagrer lidt fra aktivitet til aktivitet.

Anna klarer sig rimelig godt fagligt, men også i skolen har hun en del fravær.

Anna, 12 år

11. januar

Anna dukker op i klubben efter juleferien. Pædagogen Laura spørger Anna, hvordan det går: Om det har været en god juleferie? Anna trækker på skuldrene og kigger væk. Hun bliver optaget af de andre unges aktiviteter og er videre.

15. januar

Laura spørger Anna, hvordan det går med hende, og om hun er okay?
Om der er sket noget i skolen? I klubben? Derhjemme?

Anna virker ked af det, men hun har ikke rigtigt lyst til at snakke om det i dag, siger hun.

Laura spørger, om hun må spørge hende igen en anden dag?
Det må hun gerne.

24. januar

Laura spørger Anna, om de kan tage en snak om, hvordan det går?

Anna siger ja. Hun fortæller, at hun har været 'moody' i den seneste tid, men hendes mor mener, det går over, når det bliver forår. Moderen har købt en lyslampe til hende, som kan hjælpe, hvis man er deprimeret.

Anna siger, at hun ikke har nogen problemer med veninderne, og at det går fint i skolen og derhjemme.

Drøft sammen i grupper

- ❓ Hvordan tænker I, at Laura lykkes med at spørge ind og give tid i sin kontakt med Anna?
- ❓ Hvordan rækker I ud og skaber kontakt til børn og unge i mistrivsel hos jer?
- ❓ Giv konkrete eksempler, hvor det lykkedes, og hvor det ikke lykkedes?
Hvorfor? Hvorfor ikke?
- ❓ Hvordan kan I styrke jeres kontakt til børn og unge i mistrivsel?

Unge har brug for voksne, som er tålmodige og giver tid

De unge siger, at det er vigtigt, at de voksne er tålmodige og giver barnet eller den unge tid til at blive klar til at betro sig:

“Altså virkelig bare spørg ind. Det er ikke så svært at spørge: ‘Er du okay? Er der noget du har lyst til at tale om?’”

“Det er ikke, fordi de ikke vil åbne op til dig. Det er bare det med tilliden... Altså, hvis det bare er sådan kort hurtigt: ‘Okay, hvad vil du snakke om i dag?’ Det får du ikke noget ud af... Det er altid tiden.”

“De skal være tålmodige i hvert fald. Det er meget vigtigt. Hvis man skynder på nogen, så er det ikke sikkert, at de kan fortælle om det.”

Anna, 12 år

6. februar

Anna kommer i klubben. Hun ser meget træt ud og virker apatisk. Laura bemærker, at hun har håndledsvarmere på armene.

Laura beder Anna om at komme med ind på kontoret. Hun spørger, hvordan Anna har det. Anna siger, at hun ikke har det så godt. Hun ved ikke rigtigt selv, hvad der er galt.

Laura fortæller Anna, at hun har kendt andre unge piger, som tog håndledsvarmere på. For nogle af pigerne var det for at dække over, at de havde skadet sig selv.

6. februar – fortsat

Anna viser Laura sine håndled, hvor der er dybe rifter, fordi hun har skåret sig. Anna fortæller, at hun egentlig ikke vil skære i sig selv. Det føles bare, som om hun ikke kan lade være.

Laura siger, at det er godt, at Anna fortæller om, hvordan hun har det. Det er første skridt til at få hjælp. Det er ikke meningen, at man skal have det så svært.

Laura siger til Anna, at hun vil lave en underretning til kommunen. Hun fortæller, at rådgiverne dér ved mere om børn og unge, der har det svært. Derfor kan de bedre hjælpe Anna.

Anna ser lidt forskrækket ud. Laura spørger, hvad hun tænker om underretningen? Anna synes, det er lidt skræmmende, at nogen, hun ikke kender, skal involveres. Laura spørger Anna, hvad der er det værste, der kan ske? Anna er ikke så glad for, at hendes mor får at vide, at hun har det svært. Anna mener ikke, at hendes mor har overskud til Annas problemer.

Laura vil gerne hjælpe Anna med at tale med moderen. Hun siger til Anna, at hun tror, Annas mor gerne vil vide det, hvis Anna har det svært.

Hun fortæller også, at Anna kan være med til at skrive underretningen, og at hun gerne vil gå med Anna og hendes mor til møder med kommunen, hvis Anna gerne vil have det.

Drøft sammen i grupper

- ❓ Hvordan tænker I, at Laura lytter til og bekræfter Anna?
- ❓ Hvordan kan I styrke jeres arbejde med at lytte, bekræfte og være opmærksomme på barnets eller den unges bekymringer?
- ❓ Kom med konkrete eksempler, hvor I lykkedes og ikke lykkedes? Hvorfor? Hvorfor ikke?

De unge har brug for at blive lyttet til og blive bekræftet

De unge, der har været udsat for vold eller seksuelle overgreb, siger, at det er vigtigt, at der bliver lyttet, og at man bliver bekræftet, når man fortæller om overgreb.

“Så jeg kunne godt lide at snakke med ham om tingene, fordi han var ikke bare sådan: ‘Ej, hvor er det synd for dig’ og gik i panik over det. Så jeg synes, at det var rart at snakke med en, der ikke bare begyndte at tænke: ‘Åh nej’ og sådan noget. [...] Så når jeg fortalte ham det, så vidste jeg, at han ville ikke blive skræmt...”

“Give rum til, at det her er en svær situation, og det kan være svært at snakke om, og respektere det og lytte til dem, og lad vær’ med at være mistroisk. Det er ligesom det vigtigste, lad vær’ med at være mistroisk, og lad vær’ med at tvivle på noget af det, der bliver sagt.”

“Når jeg kan mærke, at nogen tager hensyn til [volden], så synes jeg, det er rigtig rart, eller at... at der ikke kommer den der berøringsangst omkring emnet. Altså, bare at det bliver modtaget på en respektfuld måde. Folk tror på mig, det er rart, og at... jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det, men det er sådan en: ‘Det er ikke okay det, han har gjort, men du er okay. Det er okay, du har fortalt mig det.’”

Anna, 12 år

18. marts

Anna dukker op i klubben igen. Hun ser skidt ud, og der er ingen lys i hendes øjne. Hun har håndledsvarmerne på igen. Laura foreslår Anna, at de tager en snak igen.

Hun siger, at hun kan se, at Anna har det rigtig dårligt. Laura spørger Anna direkte, om der er nogen, der slår hende, overskrider hendes grænser eller taler til hende på en måde, som gør hende ked af det eller bange?

18. marts – fortsat

Anna fortæller, at de har fået en ny nabo, som har været rigtig flink over for hende og hendes mor. Han har besøgt dem flere gange. Han har givet udtryk for, at det var et problem, at hans hund er alene hjemme hele dagen. Annas mor har foreslået, at Anna kan være hos den om eftermiddagen.

Det har Anna været, men nu er naboen begyndt at komme hjem, mens hun er der. Han bliver mere og mere nærgående. Naboen kommenterer Annas krop, strejfer hendes lår og bryster og går alt for tæt på. Anna har længe været ked af at komme hos naboen, men hun har ikke kunnet få sig selv til at afvise ham. Hun er i tvivl om, om det bare er hende, der er for nærtagende.

Sidste gang Anna var der, bad han hende om at tage blusen af, fordi han ville tjekke, om hundens lopper også havde bidt hende. Anna tog blusen af, og han tog et billede af hendes bare overkrop. Han har truet med at fortælle hendes mor, at hun smed tøjet over for ham, hvis hun siger noget til nogen.

Anna vil ikke gøre sin mor ked af det eller forlegen, så hun har ikke sagt noget til nogen.

18. marts – fortsat

Laura bekræfter Anna i, at det ikke er okay, at en voksen mand er nærgående over for hende. Det er altid den voksnes ansvar at holde en passende grænse. Anna har ikke gjort noget forkert, og det er rigtigt af hende at fortælle det til en voksen.

Laura taler med Anna om, at nogen skal stoppe naboens overgreb mod hende. Derfor er Annas mor nødt til at have at vide, hvad der foregår. Laura forklarer også, at hun vil sende en ny underretning til rådgiveren om det, Anna har fortalt. Laura spørger Anna, om hun vil være med til at skrive den, men Anna har ikke lyst. Hun vil dog gerne læse, hvad Laura skriver.

Laura og Anna taler også om samtalen med Annas mor, og hvad hun skal have at vide. De aftaler, at Laura fortæller det til Annas mor, og at Anna gerne vil være der imens.

Drøft sammen i grupper

- ❓ Hvad tænker I om Lauras måde at veksle mellem generelle og specifikke spørgsmål i samtalen med Anna?
- ❓ Hvilke erfaringer har I med at bruge både generelle og specifikke spørgsmål til børn og unge i mistrivsel?
- ❓ Hvordan møder I barnets eller den unges behov for at have kontrol over fortællingen?
- ❓ Kom med konkrete eksempler, hvor I lykkedes og ikke lykkedes. Hvorfor? Hvorfor ikke?

De unge vil have indflydelse på fortællingen

De unge, der har erfaring med overgreb, siger, at det har stor betydning, at de selv har indflydelse på, hvad der bliver fortalt, og til hvem det bliver fortalt:

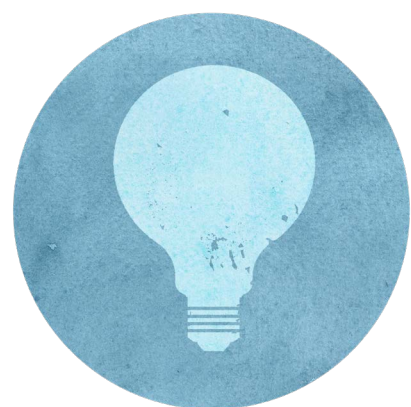

“Og så havde min klasselærer også lidt skrevet om det, hun selv havde mistanke om, i stedet for selv at snakke med mig om det. Så skrev hun bare alle mulige ting, som sådan faktisk ikke rigtigt var sande til ham sagsbehandleren.”

“Jeg var blevet lovet, at det ikke ville blive sagt videre, men altså på det tidspunkt tænkte jeg også, du ved, jamen, der er meget stor chance for, at det bliver fortalt videre...”

Håndtering

Inspiration til god praksis ift. håndtering af vold eller seksuelle overgreb mod børn

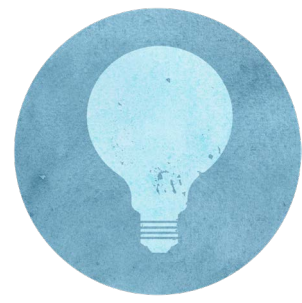
I det følgende vil I se en række slides med inspiration til god praksis, når det gælder håndtering af sager med vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

I vil herefter se anden del af casen om Anna, der er et bud på god praksis, når det gælder håndtering af sager med vold og seksuelle overgreb mod børn. I vil også møde udsagn fra børn og unge, der har haft en sag om vold eller seksuelle overgreb.

Undervejs bliver I opfordret til at drøfte jeres egen praksis i lignende situationer.

Trygge rammer, inddragelse og gennemsigtighed

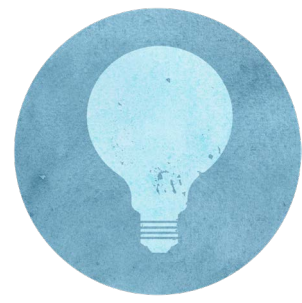
At være hovedperson i en sag om overgreb er oftest overvældende for børn og unge.

Det er derfor vigtigt at skabe trygge rammer, når man som fagperson skal tale med børn og unge om overgreb. Det handler både om fysiske rammer og om den kontakt, der er mellem fagpersonen og barnet eller den unge.

Et vigtigt element, der er med til at skabe tryghed, er gennemsigtighed. Du kan blandt andet skabe gennemsigtighed ved at forklare, hvad der sker i sagen, hvem der får hvad at vide om barnet eller den unge, hvilke roller og opgaver de har, og hvorfor de skal vide det, de får at vide.

Derudover er det vigtigt at tale med barnet eller den unge om, hvordan de gerne vil inddrages undervejs i forløbet.

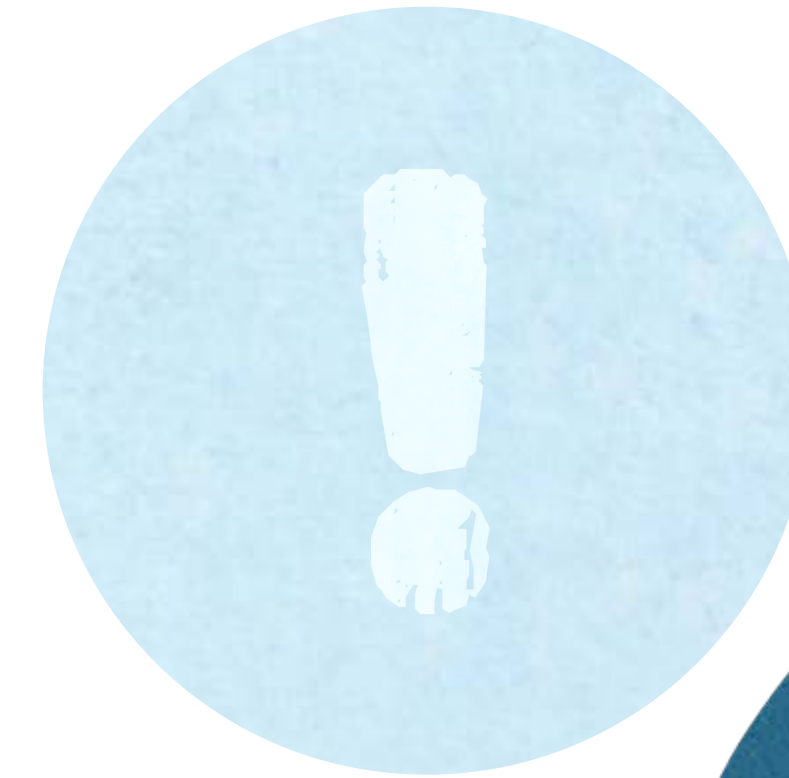

Behov for kontrol

Børn og unge, der er hovedperson i en sag om vold eller seksuelle overgreb, oplever ofte at miste kontrollen over, hvad der sker. Børn og unge, der er interviewet, giver udtryk for et stort behov for at forstå, hvad der sker i sagen, hvem der får hvad at vide, samt hvilke roller og opgaver de forskellige fagpersoner har.

Det vil sige at der er brug for opmærksomhed på barnets eller den unges behov for at have en vis grad af kontrol over eget liv.

For mange børn og unge, der har været udsat for overgreb, er kontrol en væsentlig del af bearbejdningen, fordi overgrebet i sig selv har været forbundet med kontroltab.

Case: Anna

Vi møder:

- Anna, 12 år
- Camilla, børne- og ungerådgiver
- Laura, pædagog i Annas klubtilbud.

Anna, 12 år

19. marts

Annas rådgiver, Camilla, er mødt op i klubben for at tale med Anna om de ting, hun har fortalt til Laura.

Camilla har forberedt sig på samtalen ved at spørge Laura, hvad der kan fungere for Anna.

Foretrækker Anna fx, at man starter med smalltalk, eller er det bedre for hende at gå direkte til sagen? Er der brug for hjælperedskaber som mulighed for at tegne, dimse med ting, eller et fælles tredje? Og er der andet, der er vigtigt at vide om Anna?

19. marts – fortsat

Camilla fortæller Anna, at hun er børne- og ungerådgiver i kommunen. Hendes opgave er at hjælpe børn og unge, der har det svært, med at få det bedre. Hun fortæller også, at Anna selv bestemmer, hvad hun vil fortælle, og at hun har lov til at bede om en pause. Camilla forklarer også, at Anna har ret til at have en bisidder med, når de mødes.

Anna er tydeligt beklemmt ved situationen, og det virker svært for hende at fortælle, hvad der er sket.

Camilla fortæller Anna, at hun møder mange børn og unge, som synes, det er nogle meget private ting, de skal fortælle om. Camilla synes, at det er modigt, at Anna allerede har fortalt det til Laura, og hun kan godt forstå, at Anna synes, det er en svær samtale.

Camilla foreslår at invitere Laura ind, så Anna kan fortælle det til Laura i stedet. Så kan Camilla holde sig i baggrunden og tage noter, som de sammen kan gennemgå bagefter.

Anna vil gerne have lidt at drikke, og så vil hun gerne fortælle det til Laura, mens Camilla bare lytter uden at se direkte på Anna. Laura bliver hentet ind.

19. marts – fortsat

Da Anna har fortalt, hvad der er sket hos naboen, opsummerer Camilla, hvad hun har skrevet i sine noter. Hun spørger Anna, om det er rigtigt forstået. Anna nikker.

Camilla fortæller Anna, at hun skal tale med sin leder om det, Anna har fortalt, og beslutte, om der skal sendes en politianmeldelse. Hvis det bliver politianmeldt, skal Anna hen til et børnehus, hvor der er voksne, der ved rigtig meget om det, Anna har oplevet, og hvordan det påvirker børn og unge. Camilla aftaler med Anna, at hun ringer og fortæller, hvad der kommer til at ske. Camilla vil også ringe til Annas mor og fortælle hende, hvad der sker.

Camilla aftaler desuden med Anna, at hun kan sige til Laura eller sin mor, hvis hun har brug for at tale med Camilla igen.

Drøft sammen i grupper

- ❓ Hvad tænker I om Camillas samtale med Anna?
- ❓ Hvordan arbejder I med at skabe et trygt rum og en fortrolig ramme for barnet eller den unge?
- ❓ Hvordan arbejder I med at få inddraget barnet eller den unge og sikre gennemsigtighed?
- ❓ Kom med konkrete eksempler, hvor I lykkedes og ikke lykkedes. Hvorfor? Hvorfor ikke?

Anna, 12 år

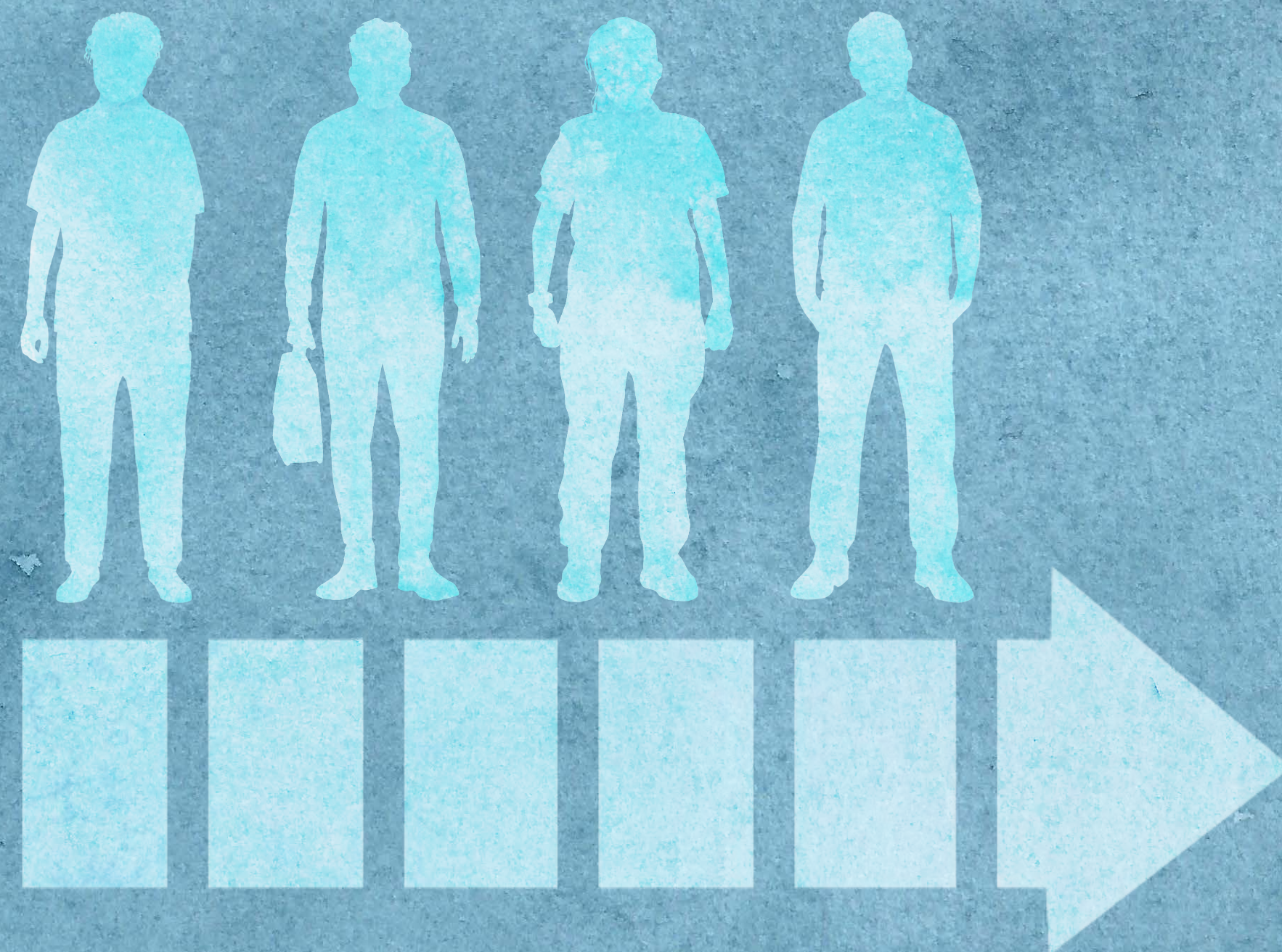

25. marts

Rådgiver Camilla har inviteret Anna hen på rådhuset. Annas mor er også med.

Her har Camilla en tavle, hvor hun kan tegne, hvad der typisk sker i en sag, hvor en voksen har begået overgreb mod et barn.

Hun skriver på tavlen, hvem der får hvad at vide og hvorfor. Hun fortæller, hvad deres rolle er, og hvornår de får noget at vide.

25. marts – fortsat

Hun fortæller også Anna, hvem der vil være til stede i hvilke sammenhænge. Hun fortæller blandt andet, at sagen er politianmeldt, og at Anna vil blive afhørt af politiet. Afhøringen foregår i børnehuset. Hun viser Anna billeder af videoafhøringslokalet og fortæller, hvem der sidder i monitorrummet. Når afhøringen er overstået, bliver der lagt en plan for, hvornår Anna skal komme i børnehuset.

Anna er ikke meget for at deltage i afhøringen, hvor der er så mange tilhørere, hun ikke kan se, men Annas mor synes, hun skal gøre det. Hun vil gerne have, at naboen bliver stoppet, så han ikke udsætter andre børn for det samme.

Anna lover at svare på de spørgsmål, de har, så godt hun kan.

Anna får en notesbog, hvor hun kan notere de ting eller spørgsmål, hun kommer i tanke om, når hun kommer hjem, så hun kan huske dem, næste gang de ses.

25. marts – fortsat

Dagen efter ringer Camilla til Anna for at høre, hvordan hun har det. Hun fortæller Anna, at der godt kan gå op til en uge, før hun skal tale med politiet.

De aftaler, at Annas mor kan sidde uden for afhøringslokalet, men Laura er vidne i sagen, fordi hun har talt med Anna om naboen, så hun må ikke være der.

Camilla og Laura aftaler, at Laura er ekstra opmærksom på Anna, mens sagen behandles.

Anna får også Camillas telefonnummer, så hun kan ringe til hende, hvis der er noget, hun er i tvivl om.

Drøft sammen i grupper

Hvad tænker I om Camillas møde med Anna?

Hvordan kan I styrke jeres arbejde med barnets eller den unges oplevelse af gennemsigtighed og kontrol over eget liv?

Læs mere

Vil du vide mere om unges oplevelse med erkendelse, opsporing og håndtering af sager med vold og seksuelle overgreb? Hos Social- og Boligstyrelsen kan du finde rapporten og videnshæftet: Børn og unges erfaringer med at fortælle om vold og seksuelle overgreb.

